

УДК 343.141

*Ігнат'єва С. О., заступник завідувача відділу – завідувач
сектору дослідження звуко- та відеозапису відділу досліджень у
сфері інформаційних технологій Харківського НДЕКЦ МВС
України,
e-mail: Ihnatieva_ndekc@ukr.net*

ФОРМУВАННЯ ДОКАЗІВ НА ОСНОВІ РЕЗУЛЬТАТІВ НС(Р)Д. ПРОБЛЕМИ СУДОВО- ЕКСПЕРТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПРИ ПРОВЕДЕННІ ЕКСПЕРТИЗИ ВІДЕО-, ЗВУКОЗАПИСУ ЗА МАТЕРІАЛАМИ РЕЗУЛЬТАТІВ НС(Р)Д

Зібрані з дотриманням установленого законодавством порядку, належні, допустимі та достовірні докази – основа судочинства. Фальсифікація, приховування, спотворення доказів, надання неправдивих відомостей можуть призвести до винесення помилкового та, у такий спосіб, незаконного процесуального рішення. Забезпечення правосуддя належними, допустимими, достовірними доказами має вагоме значення в кримінальних справах, що стосуються таких тяжких та особливо тяжких злочинів за такими статтями Кримінального кодексу України, як ст. 190, 307, 364, 368, 370.

Серед матеріалів, які несуть у собі інформацію про скоєні злочини чи замах на злочини, є результати проведених негласних слідчих (розшукових) дій – аудіо-, відеоконтролю особи та зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж, які фіксуються за допомогою технічних засобів [2]. Тобто це відеофонограми, фонограми із записами розмов чи телефонних розмов, у яких підозрювані обговорюють, планують, домовляються про майбутній злочин, чи безпосередньо відеофонограми, фонограми із записами скоєння злочинів.

Щоб отримані результати негласних слідчих (розшукових) дій набули чинності та ясності для суду, а саме: установити, чи брала підозрювана особа участь у розмовах, які саме слова та фрази нею промовлені; установити, чи не змонтовані записи відеофонограм, фонограм, чи не зазнавали вони змін; чи проводився запис відеофонограм, фонограм безперервно, чи з використанням наданого пристрою записана відеофонограма, фонограма, чи є вона оригіналом або копією, – для відповіді на ці питання призначається судова експертиза відео-, звукозапису.

Виникає питання, як при всебічному поширенні, розвитку, різноманітності відео-, звукозаписуючого обладнання, програмного забезпечення для редагування, конвертування, монтування довести достовірність матеріалів, що надаються на дослідження, щоб отримані результати негласних слідчих (розшукових) дій були визнані належними, достовірними, допустимими доказами.

Перевірити достовірність інформації, зафіксованої на наданих на дослідження відеофонограмах та фонограмах експертним шляхом можливо тільки за умови надання на експертне провадження відеофонограм, фонограм, зафіксованих від першоджерела (автентичних), надання вичерпних даних про технологію отримання записаної інформації, у деяких випадках – обладнання, що використовувалося для фіксації інформації [3, с. 6].

Однак на практиці при призначенні судової експертизи відео-, звукозапису за матеріалами результатів негласних слідчих (розшукових) дій виникає низка проблем.

По-перше, матеріали на експертне провадження надаються у вигляді копій відеофонограм (фонограм), записаних на диск для лазерних систем зчитування, оскільки технічні засоби, що використовуються для їх запису, належать до спеціальних технічних засобів та є державною таємницею.

По-друге, матеріали на експертне провадження надаються у вигляді відеофонограм чи фонограм, які вже піддавалися конвертуванню, чи фрагменти фонограм, відеофонограм, що мають значення для досудового розслідування. У такому випадку судові експерти після проведених досліджень надають ймовірний висновок про те, що ознак монтування не виявлено чи перераховують ознаки, що були виявлені. Однак стверджувати в категоричній формі про наявність або відсутність монтування відеофонограм, фонограм, тобто об'єднання двох чи

більше частин однієї або декількох раніше записаних відеофонограм, фонограм у разі надання таких матеріалів неможливо.

Серед технічних засобів, які використовуються для фіксації результатів негласних слідчих (розшукових) дій, використовують мініатюрні диктофони, що призначені для якісного оперативного запису мовленнєвого матеріалу без стиснення; відеореєстратори, що передають відео-, звукову інформацію по радіоканалу для запису в цифровому форматі. Особливостями такого записуючого обладнання є:

- інформація фіксується на карти пам'яті типу Micro SDHC у внутрішньому форматі із використанням спеціальних файлових систем. У деяких диктофонах інформація окремо захищена індивідуальним кодом шифрування, який відповідає конкретному серійному номеру диктофона;

- формат файлів, у якому зберігається інформація, є недоступним для зчитування, копіювання, прослуховування чи перегляду стандартними програмними засобами операційної системи Windows;

- зчитування, копіювання, прослуховування чи перегляд інформації з карт пам'яті Micro SDHC можливий лише за допомогою спеціальних плеєрів, назва яких відповідає обладнанню.

Призначення судової експертизи відео-, звукозапису за матеріалами із використанням вищевказаного записуючого обладнання здебільшого унеможливорює проведення судової експертизи у зв'язку із відсутністю кодів шифрування (ключів) та необхідного програмного забезпечення.

Тобто, при призначенні судової експертизи відео-, звукозапису за матеріалами результатів негласних слідчих (розшукових) дій, а саме результатів аудіо-, відеоконтролю особи та результатів зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж, виникає колізія, коли носії інформації та технічні засоби, за допомогою яких отримано інформацію, можуть бути предметом дослідження відповідних спеціалістів або експертів (ст. 266 КПК), а на практиці можливості судових експертів обмежуються наданими матеріалами.

Підсумовуючи вищенаведене, зрозуміло, що для забезпечення у межах кримінального провадження достовірності інформації, отриманої в результаті негласних слідчих (розшукових) дій, є необхідність:

- у протоколах про результати негласних слідчих (розшукових) дій зазначати: контрольну суму файлу (контрольна сума файлу (хеш) – це певне значення, яке розраховується по набору даних з використанням певного алгоритму. Вона допомагає перевірити цілісність даних при їх зберіганні і передачі. Якщо у двох файлах збігається контрольна сума, це означає, що ці файли ідентичні за змістом, навіть якщо з якоїсь причини мають різні назви), інвентарний номер носія інформації, конкретизувати апаратуру запису зі зазначенням серійного номера;

- налагодити співпрацю із співробітниками оперативно-технічних підрозділів для надання відповідного програмного забезпечення, кодів шифрування;

- конкретизувати випадки, за якими носії інформації, технічні засоби, які використовуються в ході негласних слідчих (розшукових) дій, можуть бути предметом дослідження експертів.

Список використаних джерел:

1. Кримінальний кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14> (загол. з екрана).
2. Кримінальний процесуальний кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>. (загол. з екрана).
3. Отрошенко В. А., Теслюк О. С. Експертиза відео-, звукозапису. Види досліджень. Особливості призначення: інформаційний лист ДНДЕКЦ МВС України. К., 2018. 7 с.